

Анонимизиран текст

Превод

C-180/24 - 1

Дело C-180/24

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

6 март 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Okręgowy w Poznaniu (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

29 януари 2024 г.

Ищец:

Santander Consumer Bank S.A.

Ответник:

EN

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

[...]

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy (Окръжен съд Познан, 15-то въззивно гражданско отделение)

[...]

след като разгледа [...]

[...] жалбите на двете страни [срещу първоинстанционното съдебно решение по иска на]

Santander Consumer Bank S.A. със седалище Вроцлав

с ответник EN

за осъждането на ответника да заплати задълженията си,

[...]

определи:

1. [...]

2. На основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз отправя до Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос:

Трябва ли член 3, буква й) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66) да се тълкува в смисъл, че не допуска практиката в договорите за потребителски кредит да се включват клаузи, чието съдържание не е резултат от индивидуално договаряне между страните и които предвиждат начисляване на лихва върху цялата сума на отпуснатия на потребителя кредит, която обхваща не само действително усвоената от потребителя сума, но и суми, предназначени за покриване на разходи по отпуснатия кредит (включително например — както в случая по настоящото дело — комисионата на кредитодателя и застрахователните премии за застраховките „Живот“ и „Асистанс“)?

3. Спира делото на основание член 177, параграф 3¹ от Kodeks postępowania cywilnego (Граждански процесуален кодекс).

Мотиви

I. Фактическата обстановка и главното производство

- 1 Ищецът Santander Consumer Bank SA със седалище Вроцлав иска ответникът EN да бъде осъден да му заплати сумата от 33 016,23 полски злоти заедно с договорните лихви, а именно максималните лихви за забава върху сумата от 30 880,42 злоти, считано от 11 септември 2020 г. до деня на плащането, както и със законните лихви за забава върху сумата от 2 100,88 злоти, считано от деня на внасянето на исковата молба до деня на плащането. Освен това ищецът моли ответникът да бъде осъден да заплати съдебните разноски.
- 2 Ответникът моли искът да бъде отхвърлен и да му се присъдят съдебните разноски.
- 3 С обжалваното съдебно решение Sąd Rejonowy (районен съд, Полша) уважава иска почти изцяло.
- 4 Той взема това решение въз основа на следните фактически констатации:

2

i) На 6 септември 2018 г. ответникът сключва с ищеца договор за паричен кредит № 158507783883 за сумата от 38 786,35 злоти, която съгласно договора е била предназначена за:

- потребителски цели на кредитополучателя — 5 500 злоти,
- изплащане на по-ранни финансови задължения на кредитополучателя спрямо кредитодателя — 21 655,04 злоти,
- финансиране на комисионата на кредитодателя за отпускането на кредита — 4 525,10 злоти,
- финансиране на застрахователната премия за застраховка „Живот“ — 6 516,11 злоти,
- финансиране на застрахователната премия за застраховка „Асистанс“ — 582 злоти,
- финансиране на таксите във връзка с начина на прехвърляне на средствата за потребителски цели — 8,10 злоти.

Общата дължима от потребителя сума е определена на 49 570,34 злоти, като тя се състои от: главница от 38 786,35 злоти и лихви за целия срок на кредита в общ размер от 10 783,99 злоти.

ii) Договорът предвижда, че заемът следва да се изплаща на 60 месечни вноски, считано от октомври 2018 г. От тях 59 вноски са в размер на 831,16 злоти, а останалата вноска е 831,30 злоти.

iii) [...]

iv) Ответникът изплаща само част от задълженията си, в размер на 15 465,54 злоти, в това число главница за сумата от 7 905,93 злоти, както следва от платежните извлечения, представени от ищеца [...].

v) Ищецът прекратява договора за заем и съответно започва настоящото дело.

vi) В исковата си молба ищецът моли ответникът да бъде осъден да му заплати сумата от 33 016,23 злоти, която включва:

- 30 880,42 злоти, представляващи изискуемата главница заедно с останалите лихви,
- 2 100,88 злоти, представляващи договорни и наказателни лихви,

- 34,93 злоти, представляващи фиксирана такса за пакета банкови услуги.

- 5 И ищецът, и ответникът обжалват решението на районния съд.
- 6 Като има предвид изтъкнатите от двете страни основания за обжалване, настоящият състав намира, че изложените по-горе факти може да се смятат за безспорни във въззивното производство.
- 7 [...]
- 8 В жалбата си ответникът твърди неправилност на цялото решение на районния съд и моли искът да бъде отхвърлен. Като основания ответникът твърди, че съдебното решение е постановено в нарушение на:

[посочване на нарушените разпоредби на националното право]

i) [...] член 58 от Kodeks cywilny (Граждански кодекс), доколкото неправилно е прието, че договорът за кредит е в съответствие със закона, що се отнася до предвидените в него лихви; във връзка с това въззивникът в частност изтъква, че в разрез с правилата за потребителските кредити договорът позволява да се начисляват договорни лихви върху финансираните разходи, че съответните клаузи на договора са неравноправни, че ответникът е направил изявление за т.нар. „безплатен кредит“, което води до „унищожаване“ на договорните клаузи относно лихвите, поради което договорът е станал изцяло безлихвен, а съответно ищецът не е доказал размера на своето вземане, и последно, че изявлението на ищеца за предсрочно прекратяване на договора за кредит е недействително;

ii) [...];

iii) [...].

Затова ответникът иска обжалваното съдебно решение да бъде изменено и искът да бъде изцяло отхвърлен.

- 9 В обстоятелствената част на жалбата си въззивникът изтъква доводи, че:
- определените в договора лихви върху финансираните разходи са недопустими,
  - затова посочените в договора суми на лихвите са неправилни и заблуждаващи, вследствие на което неправилно е определен целият размер на задължението на ответника,
  - ответникът е направил изявление за „безплатен кредит“ по смисъла на член 45 от Ustawa o kredycie konsumenckim (Закон за

потребителския кредит), което води до отпадане на договорните клаузи относно лихвите,

- поканата за плащане определя неточно размера на задължението и не отговаря на изискванията по член 75с от Prawo bankowe (Закон за банките), поради което с оглед на договора е недействителна,
- изявлението за предсрочно прекратяване на договора не е действително — в деня, в който е направено, забавените задължения на ответника не са отговаряли на изискванията на договора.

II. Приложими по делото разпоредби на националното право и правото на Съюза

10 Разпоредби на националното право

Член 3 от Закона за потребителския кредит

Параграф 1. Договор за потребителски кредит означава договор за кредит в размер до 255 550 злоти или равностойността на тази сума в различна от полската валута, който кредитодателят отпуска или обещава да отпусне на потребителя в рамките на своята дейност.

Параграф 2. За договор за потребителски кредит по-специално се счита:

точка 2) договорът за кредит по смисъла на Закона за банките;

Член 5 от Закона за потребителския кредит

точка 6а: Нелихвени разходи по кредита са всички разходи, които потребителят понася във връзка с договора за потребителски кредит, с изключение на лихвите;

точка 10: Лихвен процент е лихвеният процент, изразен или като фиксиран, или като променлив процент, който се прилага на годишна основа към сумата на усвоения кредит съгласно договора за кредит;

точка 12: „Годишен процент на разходите“ е общата стойност на кредита за потребителя, изразена като годишен процент от общия размер на кредита;

Член 30, параграф 1 от Закона за потребителския кредит

точка 6 [...]: В договора за потребителски кредит задължително се посочват лихвеният процент, условията за прилагането му и периодите, условията и процедурата за промяна на лихвения процент заедно с показателя или базовия лихвен процент, доколкото такъв е приложим за първоначалния лихвен процент; ако договорът за потребителски кредит предвижда

различни лихвени проценти, такава информация се предоставя за всички приложими лихвени проценти през съответния срок на договора;

точка 7: годишният процент на разходите и общата дължима от потребителя сума, определена към деня на сключване на договора за потребителски кредит, заедно с всички допускания, използвани за нейното изчисляване.

Член 45, параграф 1 от Закона за потребителския кредит: В случай на допуснато от кредитора нарушение на член 29, параграф 1, член 30, параграф 1, точки 1—8, 10, 11, 14—17, членове 31—33, член 33а и членове 36а—36с потребителят, след като изпрати писмено изявление до кредитора, връща кредита без лихвите и другите дължими на кредитора разходи в срока и по начина, определен в договора.

Член 47 от Закона за потребителския кредит: С договора не могат да се изключват, нито ограничават предвидените в закона права на потребителя. В такива случаи се прилагат разпоредбите на закона.

Член 6 [от Гражданския кодекс]: Тежестта за доказване на факта пада върху лицето, което черпи правни последици от този факт.

Член 58 от Гражданския кодекс:

§ 1. Нищожна е правната сделка, която противоречи на закона или го заобикаля, освен ако приложима разпоредба не предвижда друга последица, и в частност че нищожните клаузи на правната сделка се заместват от съответните правила на закона.

§ 2. Нищожна е правната сделка, която противоречи на правилата на общественото съжителство.

§ 3. Ако нищожността засяга само част от правната сделка, сделката продължава да действа в останалата си част, освен ако от обстоятелствата не следва, че без клаузите, засегнати от нищожността, сделката не би била сключена.

Член 385¹ от Гражданския кодекс:

§ 1 Клаузите на сключен с потребител договор, които не са договорени индивидуално, не обвързват потребителя, ако определят правата и задълженията му в противоречие с добрите нрави, като грубо нарушават неговите интереси (забранени клаузи). Това не се отнася за клаузите, които определят главните задължения на страните, включително цената или възнаграждението, ако са формулирани еднозначно.

§ 2. Ако клаузата не е обвързваща за потребителя в съответствие с параграф 1, страните остават обвързани от договора в останалата му част.

§ 3. Не са индивидуално договорени клаузите, върху чието съдържание потребителят не е имал действително влияние. Това се отнася в частност за разпоредбите на типов договор, който съдоговорителят е предложил на потребителя.

§ 4. Тежестта да докаже, че клаузата е индивидуално договорена, носи страната, която се позовава на това.

Член 385² от Гражданския кодекс:

Съвместимостта на договорните клаузи с добрите нрави се преценява според положението към момента на сключване на договора, като се вземат предвид неговото съдържание, обстоятелствата по сключването му и договорите, които имат връзка със съдържащите клаузи договор.

Член 245 от Гражданския процесуален кодекс:

Частните документи, изготвени в писмена или електронна форма, са доказателство, че съдържащите се в тях изявления са направени от подписалите ги лица.

Член 253 от Гражданския процесуален кодекс:

Страната, която оспорва истинността на частен документ или твърди, че съдържащото се в него изявление на подписалото го лице не е направено от това лице, е длъжна да докаже тези обстоятелства. Когато се оспорва истинността на частен документ, който не носи подписа на страната, която го оспорва, длъжна да докаже истинността му е страната, която желае да се ползва от него.

Член 316, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс:

След приключването на съдебното заседание съдът постановява решение въз основа на фактическата обстановка към момента на приключването на съдебното заседание; по-конкретно, за присъждането на вземането не е пречка обстоятелството, че то е станало изискуемо в хода на делото.

11 Разпоредби от правото на Съюза

Член 3, буква й) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66, наричана по-нататък „Директива 2008/48“): „лихвен процент“ означава лихвеният процент, изразен или като фиксиран, или като променлив процент, който се прилага на годишна основа към сумата на усвоения кредит;

Член 10, параграф 2 от Директива 2008/48: Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

е) лихвения процент, условията за прилагането на лихвения процент и показателя или базовия лихвен процент, приложим за първоначалния лихвен процент, ако има такъв, както и периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент, както и ако при различни обстоятелства се прилагат различните лихвени проценти, горепосочената информация за всички приложими лихвени проценти;

Член 3 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273, наричана по-нататък „Директива 93/13“):

Параграф 1: В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. Параграф 2: Не се счита за индивидуално договорена клауза, която е съставена предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното съдържание, по-специално във връзка с договори с общи условия.

Фактът, че някои аспекти от дадена клауза или някоя отделна клауза са индивидуално договорени, не изключва приложението на настоящия член към останалата част на договора, ако общата преценка на договора сочи, че той е договор с общи условия.

Когато продавач или доставчик твърди, че клауза от договор с общи условия е договорена индивидуално, той следва да докаже това с факти.

Член 4, параграф 1 от Директива 93/13: Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характера на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

Член 5 от Директива 93/13: При договори, в които всички или определени клаузи се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. При наличие на съмнение за смисъла на определена клауза, тя се тълкува в най-благоприятен за потребителя смисъл. Настоящото правило не се прилага във връзка с процедурите по реда на член 7, параграф 2.

III. Правните колебания на националния съд и значението им за решаването на правния въпрос

A. Необходимост от решение на Съда за целите на главното производство

- 12 С определение от 28 октомври 2022 г. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie (Краковски районен съд Краков-Подгуже) отправя до Съда два преюдициални въпроса (дело C-678/22), първият от които се отнася до проблема, поставен с въпроса по настоящото дело. С определение от 5 декември 2023 г. делото е заличено от регистъра на Съда на основание член 100 от Процедурния правилник на Съда, тъй като с определение от 20 ноември 2023 г. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie (Краковски районен съд Краков-Подгуже) съобщава, че главното производство е прекратено.
- 13 Същината на отправения до Съда въпрос е в това върху каква част от сумата на отпуснатия от кредитодателя кредит може да се начисляват посочените в договора лихви. В настоящия случай отпуснатият на ответника кредит има два основни компонента: кредит *в тесен смисъл* (27 155,04 злоти) и финансираните разходи за отпускането му (комисиона, застрахователни премии и пр.; 11 631,31 злоти). Заедно това са 38 786,35 злоти и върху тази сума общо са начислени лихвите, които след капитализиране за целия срок на договора би трябвало да възлязат на 10 783,99 злоти.
- 14 Ако се приеме — противно на поддържаното от ищеца въз основа на договора между страните — че лихвите може да се начисляват само върху главницата *в тесен смисъл*, това съществено ще се отрази на преценката на исканията му в процеса: ищецът предявява вземания включително за лихви върху сумата на разходите по отпуснатия кредит, докато в такъв случай определенияте в договора лихви ще могат да се начислят само върху сумата от 27 155,04 злоти.

Б. Тълкувателни колебания относно разпоредбите, въз основа на които следва да се реши делото

- 15 Предвид изложените обстоятелства възникват тълкувателни съмнения във връзка с нормата на член 3, буква й) от Директива 2008/48, който гласи, че лихвен процент означава фиксираният или променливият лихвен процент, който се прилага на годишна основа към сумата на усвоения кредит. Същото правило е въведено в полската правна система, в разпоредбите на Закона за потребителския кредит: в член 5 законодателят е предвидил, че лихвен процент е лихвеният процент, изразен или като фиксиран, или като променлив процент, който се прилага на годишна основа към сумата на усвоения кредит съгласно договора за кредит.

- 16 Включително поради противоречивата съдебна практика в Полша настоящият състав се колебае дали в светлината на целите на Директива 2008/48 е недопустима практиката в договорите за потребителски кредит да се включват клаузи, които предвиждат задължение на потребителя да плаща възнаградителни лихви не само върху сумата на фактически усвоения от него кредит, но и върху нелихвените разходи по кредита, когато те са финансирани от доставчика (кредитодателя).
- 17 В полската съдебна практика от доста години има противоречия по въпроса за възможността за начисляване на лихви върху частта от главницата, която е предназначена за покриване на финансираните разходи. Има множество съдебни актове, в които се приема, че такава операция е допустима (например решение на Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан) от 27 май 2022 г., XIV C-210/22, LEX № 3440970, решение на Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy (Районен съд Варшава-столица) от 27 юни 2022 г., I C-284/22, LEX № 3501043, решение на Sąd Okręgowy w Gliwicach (Окръжен съд Гливице) от 25 октомври 2022 г., I C-257/22, LEX № 3550333, решение на Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie (Варшавски районен съд Варшава-Мокотув) от 27 декември 2022 г., II C 3085/22, LEX № 3505069, решение на Sąd Rejonowy w Ciechanowie (Районен съд Чеханув) от 25 януари 2023 г., I C-185/22, LEX № 3504213, решение на Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) от 31 март 2023 г., V Ca 3217/22, LEX № 3553822), но същевременно в много други решения е отречен този начин за начисляването им (например решение на Sąd Rejonowy w Bartoszycach (Районен съд Бартошице) от 4 ноември 2021 г., I C-983/20, LEX № 3280686, решение на Sąd Okręgowy w Toruniu (Окръжен съд Торун) от 25 май 2022 г., VIII Ca 169/22, LEX № 3369969, решение на Sąd Rejonowy w Słupcy (Районен съд Слупца) от 27 юни 2022 г., I C-146/22, LEX № 3561755, решение на Sąd Rejonowy w Gdyni (Районен съд Гдиня) от 6 юли 2022 г., II C 64/2022, LEX № 3580501, решение на Sąd Okręgowy w Sieradzu (Окръжен съд Шерадз) от 11 януари 2023 г., I Ca 478/22, LEX № 3550701, решение на Sąd Okręgowy w Kielcach (Окръжен съд Келце) от 1 февруари 2023 г., II Ca 1858/22, LEX № 3511122, решение на Sąd Okręgowy w Sieradzu (Окръжен съд Шерадз) от 3 февруари 2023 г., I Ca 601/22, LEX № 3550176). В един от актовете си, с който отказва да допусне касационно обжалване, Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) косвено допуска възможността за начисляване на лихви върху частта от главницата, предназначена за покриване на финансираната комисиона (вж. определение на Sąd Najwyższy (Върховен съд) от 15 юни 2023 г., I CSK 4175/22, LEX № 3569756; съдебна практика, цитирана по: *Czech*, T. Kredyt konsumencki. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2023).
- 18 Въз основа на текста на член 10, параграф 2, буква е) във връзка с член 3, буква й) от Директива 2008/48, а също и на общия принцип на свободата на договаряне в гражданското право, посочените разпоредби не са изрична пречка така да се уреди договорното правоотношение, че да се начисляват възнаградителни лихви и върху нелихвените разходи по кредита, които

кредитополучателят ще заплати в момента на изплащането на кредита, а на етапа на отпускането на кредита са финансирани от кредитодателя. Всъщност, при положение че кредитополучателят (потребителят) се е съгласил с този подход — било то и с конклюдентни действия, със самото сключване на съставения от кредитодателя (доставчика) договор, и след като няма изрична забрана за това съгласно буквалния текст на Директива 2008/48 и на полския Закон за потребителския кредит, подобни договорни клаузи би следвало да се приемат за правно допустими.

- 19 По този въпрос в полската доктрина е застъпено мнението, че Законът за потребителския кредит не дава основания за прилагане на различни правила за олихвяване в зависимост от целта, за която е предназначен кредитът (*Gil, J., Szlaszyński, M. Problematyka odsetek od kredytowanych kosztów bankowego kredytu konsumenckiego. — In: Monitor Prawa Bankowego, 2022, No 6, p. 59—74, LEX*).
- 20 Телеологичното тълкуване на разпоредбата обаче може би налага друг извод. Всъщност по съображения за справедливост като че ли следва да се приеме, че възнаградителните лихви са възнаграждение, което кредитополучателят дължи на кредитодателя само за използването на главницата на кредита, но не и за финансирането на нелихвените разходи по кредита, и в частност на комисионата, която още по своята същност е допълнително възнаграждение за кредитодателя за отпускането на кредита. Видимо подобно тълкуване може да намери опора и в становището на Съда в точки 81—91 от мотивите на решението му по дело C-377/14 (ECLI:EU:C:2016:283).
- 21 Ето защо, ако се приложи този начин на тълкуване, би трябвало да се заключи, че възнаградителните лихви са възнаграждение, което кредитополучателят дължи на кредитодателя само за използването на главницата, но не и за финансирането на нелихвените разходи по кредита, и в частност на комисионата, която по своята същност е допълнително възнаграждение за кредитодателя за отпускането на кредита, нито на заплащаните към трето лице застрахователни премии.
- 22 По посочените причини запитващият окръжен съд отправя до Съда настоящото преюдициално запитване.

[...]